

MÈRE: port. *gemer*, cast. ant. *emer* (després llatinitzat en *gemir* per evitar equívocs), oc. ant. i mod. *gème(r)*, *gemi(r)*, fr. *gémir*, engad. *džémér*, it. *gemere*, roms. *geme*. Només en l'oc. pirinenc entra l'àrea del nostre mot: bearn. *gemicà*, Lavedà *yemicà* (Cordier, 11), Vall d'Aura *yemecà* (Sarrancolin, *Bouts d. Mount*, II, 125), Arijea *gemegà*, *-micà* (Pàmias: Amilià, any 1730); els altres representants gallo-romànics que hi vol afegir Wartburg (*FEW* IV, 93) reposen en etimologies falses (prov. *gingoulà* és = fr. *janjler*) o són degudes a encreuaments del simple GEMERE amb sinònims en *-sà*, *-zir* etc., sense relació amb *GEMICARE; veg. també *REW*, 3722.

En el P. Val. predomina una variant *gemecar*, de la qual ja troba *AlcM* un testimoni de fi S. xv, en el *Passi en cobles*; tot i que hi ha *gemegar* en un text coetani, i no menys popular, del *Canç. Sat. Val.* Modernament sembla ser allà bastant general (J. G. M., 1935); usa *gemecant* T. Llorente, i és la forma que registren Sanelo (I, 150r2), Lamarca (1839-42, *che-*), Escrig 1851 i MGadea («*gemecar* o *jamecar*», *Vocab. en secciones*, p. 48).

La conservació de la sorda *-c-* s'explicaria com a forma mossàrab, i no és idea que es pugui descartar. Altrament això continua més enllà de la frontera lingüística: murc. *gemecar*, *gemeguear* (GaSoriano), arag. *chemecar* (Borao), a-arag. *išomekâr* (Echo, *RLiR* XI, 242), des d'on deu estendre's fins a Ribagorça, car *čemekâ* és també la forma que sento a Benasc a SzCosta (1965) i la que hi registra Ferraz («no *chemeques* més, que ma fas po(r)», amb el substantiu *chemec*: «fas uns *chemecs* que espanten», p. 46). Allà és ben antiga, car ja es troba en el S. xiv en Fernández de Heredia («plorando et *gemecando*», que Umphrey deforma a tort en un inexistent *gemecando*, *RHispan.* XVI, 275.927). A l'Alt Aragó és normal també la conservació de la sorda; però com que no hi ha ni hi pogué haver aragonesismes a Amèrica, la presència de tal forma en el castellà popular d'algunes repúbliques ens fa creure que el mot existí també a Andalusia, no sols a Múrcia, i per tant degué realment transmetre's al mossàrab; el *DACEsp.* registra verament *gemiquear* a Andalusia i a Xile, *jimiQUIAI* a Santo Domingo segons Brito, i d'això és alteració (per influència de *Jeremias* i *jeremiadas*) la forma *jeremiquear* o *jerimiQUIAR* que MLWagner (*Litbl.* XLVIII, 278; *RFE* XII, 85) assenyala a Mèxic, Guatemala, P. Rico i Canàries i que ja registrava Pichardo (1837) a Cuba («hacer gesticulaciones de aflicción, sollozando o preparándose a llorar o gemir»).

Fora d'això no hi ha descendents romànics del llatí *vg.* *GEMICARE; per més que es trobi un it. *gemicare* 'degotar o traspuar un líquid' registrat en l'última ed. de la *Crusca* i en Petrocchi com a corrent en l'ús toscà de la llengua en el sentit 'degotar', 'traspuar', 'remintolar' («la fonte *gèmica*» 'butta poco', «il carattello *gèmica*»), però això demostra poc, perquè *gèmere* ha estat sempre usual i, fins clàssic, en italià, amb el sentit de 'degotar' (la *botte geme*, *muraglia ùmide che gemono*, *geme il sangue dalla ferita*), i com que les formacions en *-icare* han restat productives en italià fins

avui (*mordicare*, *rampicare*, (*ab*)*barbicare*, *nevicare*, (*s*)*mozzicare* etc.) és possible que *gemicare* sigui neoformació bastant recent en la llengua. Però el cas és que en català això no és possible.

És un fet, en canvi, que les formacions verbals en *-ICARE*, partint de verbs en *-ERE*, foren abundants en llatí vulgar, on sovint tingueren més vitalitat que el primitiu, per poc que el maneig d'aquest causés entrebancs, equívocs o tingués dèficit d'expressivitat: *VOLVICARE* o *REVOLVICARE* (> *(re)bolcar*, *embolcar*) reemplaçen *(RE)VOLVERE*, *bategar*, *esvellegar*, *ennuegar* etc., ocupen llocs de preferència en el nostre ús; sense comptar els casos com *mossegar*, *mastegar*, de condicions ja més diferents: no dubtem, doncs, puix que el seu descendent presenta extensió prou vasta en els dos vessants pirinencs i a tota la meitat E. de la Península, que *GEMICARE ja existí en una ampla secció del llatí vulgar i que d'allí l'heretàrem.

DERIV.: *Gemec* [c. 1340, Muntaner]: «quan se remembra de sos peccats, e s'adona en los pits ab bona lamentació, e sopte va al cor --- ara continua la quinta uns *gemecs* que vénen, que diu —Oo, si-m moria ara, iria a infern, oo pecador!», StVicentF (*Serm.* II, 231, 13); «O si no consistís sinó ab *gemecs*, tristors e sospirs e sanglots ésser oïdes», «e lo seu gest tan agraciàt li féu tant augmentar lo seu mal, que, de una pena que sentia, lavors ne sentí cent, acompanyat de molts *gemecs* e sospirs», JoMartorell (*Ag.* I, 64; II, 29).

Jamech de cor, doc. 1488 (*BSAL* IX, 286). «Tal un racer de roures montanyesos / en temps d'estiu pel llenyatayre encesos, / de l'huracà al ruflet devorador, / fa ressonar, per conques y cingleres, / plors y crits y grinyols d'homes y feres, / aspre *gemec* d'un petit món que es mor»; «quan l'huracà ab ses ales remou lo negre abisme, / jo sento, entre el diàlec dels mars, sa fonda veu: / tètric *gemec* qu'encara li arrenca 'l cataclisme, / y a les terres que foren germanes crida —Adéu!», *Atl.* (26, 48), «mes, prompte un *gemec* de la malalta que 's remenava pel llit ---», Noller (*Pap.*, 156); «lo pit pantejant ab lo *gemec* sec y ronseyayre de la màquina de vapor que's refreda ---», id. (*Notes de c.*, 110); «no sé què -m diuen les ones / ab son *gemec* incessant, / que ressona dins ma vida / com no hi ressonava abans», Costa i Llobera (*Juventut*, *Poesies*, 36); Sanelo; cf. supra OPou, Benasc, Echo *čomé-žo* (l. c.); oc. *gemec* fins al Gers i a l'Aude.

Gemegor f. [1867], mot predilecte de Verdaguer (Belv. i Lab. només 'gumegaire' m., potser malentès): «entre sospirs tristíssims y *gemegor* de nina / vénen vius a punyir-li lo cor sos alerits, / com xirics y piulades de cit de ploma fina / lo torrent al endur-se'n sos mitj plomats petits», *Atl.*, 1867 (v, 23a), «ones y núvols rodant ab *gemegó* / --- / --- y és son brahol lo tro», id., id. (vi, 69b); «ab cruxidera y *gemegor* s'aferan, / com espatludes torres que s'aterren / trinxant ab sa cayguda un bosc de pins; / y entre ays, criddria y alarit salvatge, / ressona 'l crit feréstec d'abordatge / y cent destrals rosegan com mastins», «colgades en sepulcres d'escuma les montanyes, / de peus al fanc, responen ab crits y *gemegor* / ---», «de les gentils